

Revitalizace parku Riegrovy sady v Praze 2

Matouš Jebavý

Doc. Ing. Matouš Jebavý, Ph.D.

autorizovaný krajinářský architekt, vysokoškolský pedagog katedry zahradní a krajinné architektury FAPPZ ČZU v Praze, garant a vedoucí ateliérů B4 – Rodinná zahrada a M3 – Park, areál rekreace, přednášející pedmetů Systémy sídlení zeleně a Landscaping, člen IFLA, člen pracovní skupiny Krajinářská architektura ČKA

Riegrovy sady na Praze 2 jsou postupně komplexně revitalizovány s ohledem na původní koncepci Leopolda Batěka, jeho kompoziční principy i volbu dřevin. Jedná se o nemovitou kulturní památku. Park je revitalizován z hlediska architektonického i krajinářského. Oblast s ikonickým výhledem na Pražský hrad, oblíbené místo Pražanů vhodné pro trávení volného času a relaxaci na pobytových trávnících, byla zrealizována v roce 2019. Nově jsou stabilizovány a rekonstruovány okruhy cestního systému, včetně řešení zasakování srážkové vody do podzemních vsakovacích galerií. Díky tomu se veškerá dešťová voda vsakuje přímo v parku. Byla provedena rekonstrukce schodišť, původní vstupní brána, v parku byly umístěny nové skalní výchozy, mobiliář a nové výsadby. Realizace probíhá v etapách, v současné době je hotova realizace jižní části parku u Sokolovny a oblast hlavního výhledu, zrekonstruována je také historická brána Vozová. Projekčně je připravena revitalizace severní části parku.

Riegrovy sady jsou památkově chráněným městským parkem, který se nachází v Praze-Vinohradech. O historii tohoto parku a celkové studii úpravy parku jsem psal ve vydání 4/2011 tohoto časopisu. Za posledních osm let od doby, kdy článek vyšel, došlo k dalšímu významnému posunu v celkové revitalizaci této nemovité kulturní památky, na revitalizaci mám možnost se autorsky podílet.

Původní kompozici parku vytvořil významný český zahradní architekt počátku 20. století Leopold Batěk. Na modelaci i barevném tónování dřevinných hmot rámujičích výhledy se při založení parku podílelo množství zajímavých dřevin. Byly zde vysázeny solitery a skupiny stromů, často skupiny zástupců jednoho rodu v různých druzích a kultivarech, spolu s výrazně kvetoucími keřovými skupinami a záhony trvalek s cibulovinami, letničkami i okrasnými travinami. Jen keřovitých pivonek zde bývalo před sto lety přes 200 variet a kultivarů. To vše bylo doplněno a sjednoceno prostornými trávníkovými plochami.

Rozvrh cest, opisujících okruhy s četnými krásnými dálkovými výhledy, využil vrstevnice svažité části parku. Vedle širokých promenádních cest a propojených okruhů zde vznikla také menší intimní zákoutí a zklidněná místa. Nacházely se zde i dva rybníčky. Řada zpevněných ploch v parku sloužila jako hřiště pro veřejnost, jejich členění a prostorová orientace vycházela z městského parku Kanálky, jejímž ústředním motivem byl velký travnatý palouk a hlavní promenáda. Park byl chráněn důkladným obvodovým dřevinným pláštěm. Původní ná-

vrh úpravy parku od Leopolda Batěka se bohužel ve své grafické podobě nezachoval, proto pro identifikování principů původních úprav byly využity alespoň mapy dendrologického průzkumu parku z 60. let 20. století. Hlavní původní kompoziční principy jsem indentifikoval při zpracování studie celkové revitalizace v rámci zpracování komplexního průzkumu. Jedná se zejména o geniální rozmístění dřevin v hlavním průhledu na Hrad: vysoké jehličnany jsou vysázeny při severní hraně průhledu, takže v zimním období, kdy tyto dřeviny přebírají hlavní roli, nedopadají jimi vržené stíny do volné travnaté plochy výhledu, ale do porostu za nimi. Stíny tak neruší kompoziční vyznění hlavního pohledu na Pražský hrad a Petřín. V kompoziční vyváženosti pohledu se zároveň uplaňovaly původně hojně využitě výsadby bříz, které svou bílou barvou kmene jemně vyvážily hmotu jehličnanů. V celkové vyváženosti kompozice se zároveň uplatňují porosty vzdáleného kopce Petřína. Na téměř pohádkové atmosféře bočního výstupu pozorovatele podél hlavního výhledu se na podzim podílel porost bříz svými zlatými listy (viz porovnání s malbami významného secesního vídeňského malíře Gustava Klimta). Působení kompozice porostů hlavního výhledu na Hrad takto Leopold Batěk promyslel ve všech ročních obdobích. Mnou navržená revitalizace krajinářského řešení proto doplnila dřeviny ve výhledu a v dřevinném rámci výhledu v intencích těchto původních principů. Dosázeno bylo cca 50 nových stromů, některé ve formě vícekmennů, jedná se o různé druhy, stabilizující kompozici, prostor opět po letech, podle popsaných zásad, prosvětlují nové výsadby bříz.

| Nový skalní výchoz

| Odpočinek v prostoru hlavního výhledu na Pražský hrad

| Nové cesty v parku

Původní stav brány Vozová

Zrekonstruovaná brána Vozová

Park je známý svými prostornými loukami, na kterých se mohou lidé slunit, sestavou komponovaných harmonických výhledů a průhledů a především nezapomenutelnou vyhlídkou na Prahu a Pražský hrad, která představuje vrchol dojmové gradace procházky parkem. V parku však člověk najde i intimní zákoutí v téměř lesním prostředí.

Celková koncepce revitalizace parku Riegrový sady

V letech 2010–2011 jsem měl možnost navrhnout celkovou koncepci revitalizace parku. Tato studie je v etapách naplňována projekty revitalizace jednotlivých ucelených částí parku, které zpracovávám postupně, podle finančních možností Městské části Praha 2, která je investorem. Mezi nejdůležitější řešené oblasti revitalizace patří rozvoj komunikací v parku včetně návrhu jejich povrchů (řeší se celková koncepce výměny povrchů cestní sítě parku a kompoziční dotvoření stávající cestní sítě), dále jde o budoucí propojení parku Riegrový sady a parku Rajska zahrada, řešení ochrany parku proti nežádoucímu vjezdu vozidel, vyřešena je revitalizace prostoru hlavního výhledu na Prahu a Pražský hrad. Kompozičně je dotvářeno krajinnářské řešení parku. Koncepčně je tak řešena problematika výchovy a dosadby jednotlivých skupin porostů v parku a jednotlivých tematických celků parku, obnova romantické „lesní“ partie parku s modelovanými pařezy a kořeny, obnova historického pítka poblíž objektu Mlíkárný a litinové historické pumpy, úprava okolí Ptačího obelisku. V nejbližší době dojde k celkové obnově objektu areálu služeb Vozová – Italská. Rekonstruována již byla historická Vozová brána, v budoucnu je počítáno s umístěním nového vodního prvku v parku – jezírka přírodního charakteru. V již revitalizovaných částech parku došlo k realizaci nové koncepce automatických závlah a nové koncepce zasakování dešťových vod.

První proběhla etapou realizace byla nová úprava jižní části parku, popsána ve výše zmíněném článku – jednalo se o oblast nad ulicí Polská, pod budovou Sokolovny. V roce 2017 byla zrekonstruována historická brána Vo-

zová a v roce 2019 proběhla revitalizace nejvýznamnější části parku – oblasti hlavního ikonického výhledu na Prahu a Pražský hrad.

Rekonstrukce historické brány Vozová

Celkovou rekonstrukci brány Vozová, která se dochovala pouze v torzu zdiva, jsem navrhl v roce 2016, v roce 2017 proběhla realizace rekonstrukce této brány. Nově byly opraveny a dostavěny chybějící zděné pilíře brány, které byly osazeny pískovcovými koulemi, umístěnými na jejich vrcholech. Zachované zdivo bylo odborně zrestaurováno a odsoleno pomocí speciálních zábalů z papíroviny. Nově vyrobena a osazena byla nová kovová brána. Pro bránu byly připraveny dva návrhy, jeden soudobý a jeden vycházející z dochované historické fotodokumentace. Tato varianta byla vybrána památkáři k realizaci. Posouzení přitom probíhalo na základě modelů brány vytvořených pomocí 3D tisku.

Revitalizace prostoru hlavního výhledu na Prahu a Pražský hrad

Komplexní projekt na celkovou revitalizaci prostoru parku s hlavním výhledem na Prahu a Pražský hrad jsem vypracoval v roce 2016. Jednalo se o komplexní architektonické, stavební, terénní a vegetační řešení úpravy této části parku. V roce 2018 a 2019 proběhla také realizace nových úprav tohoto prostoru.

Jedná se o oblast parku nad pomníkem F. L. Riegra. Architektonické a urbanistické řešení revitalizace vychází ze stávajícího dochovaného řešení této části parku. Nově jsou komplexně zrevitalizovány porosty této části parku na základě identifikovaných a popsanych kompozičních principů. Proběhla dosadba nových stromů a soliterních i pokryvných keřů, v jarním období je prostor rozzářen několika tisíci nově vysazených cibulovin. Nově je zrekonstruován cestní systém v celém řešeném území, cesty si zachovávají původní půdorysné členění a v maximální možné míře i charakter příčné profilace. Kombinován je probarvený asfaltový povrch cest s bordurou z žulových kostek, žulovou mozaikou a bočními mlato-

Revitalizované schodiště
k Sokolovně

vými cestami. Zrekonstruovány jsou nízké cihelné obruby podél ulice Italská a podél ulice Na Smetance, vybudována je nová nízká vápencová zídka a nad ní je nově položen stylizovaný skalní výchoz z pískovcových plátů, umítný v prostoru pod mahalebkovým sadem. Veškeré dešťové vody jsou zachyceny v řešeném prostoru parku, zasakování vody probíhá prostřednictvím speciálních vsakovacích galerií. Vybudována je nová automatická závlaha nových pokryvných výsadeb svahů a trávníků v okolí pomníku F. L. Riegra.

Chytré hospodaření s dešťovou vodou

Velmi důležitá je v tomto parku „chytrá“ koncepce práce s dešťovou vodou. Veškerá dešťová voda je v prostoru celé nově revitalizované části parku plně zasakována prostřednictvím odvodu vody do rozsáhlých podzemních vsakovacích galerií, do kterých je navedena nově vybudovaná dešťová kanalizace cestního systému. Dešťová voda tak sytí na mnoha místech, prostřednictvím vsakovacích galerií, podloží parku a následně je opět využita dřevinami rostoucími v parku. Se stejnou koncepcí počítá také revitalizace další ucelené části parku v oblasti nad ulicí Vozová. Projekt pro tuto část parku (v úrovni DUR – DSP) je již zpracován, nyní probíhá územní řízení. Realizace této části parku proběhne ihned po vydání patřičných povolení, a to v letech 2020–2021.

V parku Riegrovy sady postupně dochází, jak bylo popsáno, k novým rozsáhlým komponovaným výsadbám stromů, keřů, pokryvných keřů a cibulovin, k umístění nového mobiliáře i nových skalních výchozů. V části parku nad ulicí Polská a podél ulice Na Smetance i podél části ulice Italská jsou nově zrealizovány rozsáhlé výsadby svahů – partie využívající nízkých pokryvných keřů, které jsou zavlažovány prostřednictvím kapkové závlahy. Mikroklima parku se tak výrazně mění k lepšímu a poskytuje příjemné prostředí pro rekreaci obyvatel Prahy.

Závěr

Celková revitalizace parku je navržena jako postupná, je realizována v rámci jednotlivých ucelených etap. Dosud

byla provedena revitalizace 1. etapy, spojená s realizací prostoru jižní stráně parku na ulici Polská. V roce 2017 byla zrealizována rekonstrukce historické brány Vozová v zadní části parku a v roce 2019 proběhla celková revitalizace prostoru hlavního výhledu na Prahu a Pražský hrad. Další etapy realizace budou následovat v průběhu několika následujících let. Při zpracovávání projektů i následné realizaci je vždy v týmu autora přítomna celá řada odborných profesí – jedná se o restaurátory s licencí Ministerstva kultury pro kamenné prvky, umělý kámen i kovové prvky, autorizovaného inženýra pro vodní stavby, autorizovaného statika a další odborné profese. Vše zároveň probíhá v přímé diskuzi se zástupci Národního památkového ústavu v Praze a Odboru památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy.

Revitalisation of Riegrovy sady park in Prague 2

The Riegrovy sady park in Prague 2 is undergoing gradual revitalisation aimed at restoring the original concept of Leopold Batěk, both in terms of composition principles and the range of species. The park is listed as a cultural heritage. The revitalisation covers the aspects of both architecture and landscape design. An area offering an iconic view of the Prague Castle is a leisure site for relaxing on the lush lawns was established in 2019. The new achievements cover the stabilisation and reconstruction of the paths, including the new rainwater drainage system that allows for absorption of all the water directly in the park, through underground absorption systems. The stairs were restored along with the original entrance gate; there are new rocky sections, benches, and new plantings. The project is delivered in phases, and the currently completed sections include the southern parts of the park near Sokolovna and the main viewpoints; the historical Vozová gate has been reconstructed as well. A project for revitalisation of the northern section of the park has already been prepared.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE:
Pacáková – Hošťálková B. a kol.
- Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Libri, Praha 2004.

Pacáková – Hošťálková B. a kol.
– Pražské zahrady a parky, vydala SZKT, Praha 2000.

Bašeová O. – Pražské zahrady,
Panorama, Praha 1991.

Horký J. – Zahrada Kanálka,
Zahrada - Park - Krajina č. 4/2006, Praha 2006.

Tůmová D. – Riegrovy sady –
studie rekonstrukce, Praha 1995.

Jebavý M. – Revitalizace jižní
stráně parku Riegrovy sady
v Praze 2, Zahrada - Park -
Krajina č. 4/2011, Praha 2011.

Jebavý M. – Studie celkové
komplexní revitalizace parku
Riegrovy sady v Praze 2, Praha
2010 - 2011.

Jebavý M. – Projekt celkové
revitalizace jižní stráně parku
Riegrovy sady v Praze 2, Praha
2010 - 2011 (DUR, DSP, DVZ),
realizováno 2011.

Jebavý M. – Projekt rekonstrukce
Vozové brány, Praha 2016 (DUR,
DSP, DVZ), realizováno 2017.

Jebavý M. – Projekt celkové
revitalizace stráně nad pomníkem
F. L. Riegra – projekt celkové
revitalizace prostoru hlavního
výhledu na Prahu a Pražský hrad,
Praha 2016 - 2017 (DUR, DSP,
DVZ), realizováno 2019.

Jebavý M. – Projekt celkové
revitalizace části parku nad ulicí
Vozová (DUR, DSP, DVZ). 2019,
předpokládaná realizace 2020
- 2021.

Foto autor